

Et godt sted å være

Mølleplassen Barnehage 40 år

Referat fra markeringen 30.10.07

AV: **LINE SLOTNES**

FOTO: TORIL GLOMNES

Sammendrag

Mølleplassen har eksistert siden 1967 og på sin 40 årsmarkering ønsket de å sette fokus på barnehage og på utviklingshemmedes levekår i perioden. Blant de som deltok på markeringen var Mølleplassens nærmeste samarbeidspartnere, representanter fra ulike faglige hold, foreldre til barn som har eller har hatt plass i barnehagen, tidligere medarbeidere og barnehagens viktige støttespillere i Røde Kors og Barnehjelpen.

Distriktsleder i Oslo Røde Kors, Atle Sundelin ønsket velkommen, før Hege Eide Vik satte salen stemning ved å synges «Det gåtefulle folket». Eva Simonsen fra Institutt for spesialpedagogikk ga tilhørerne et historisk tilbakeblikk på utviklingshemmedes levekår de siste seksti årene. Dokumentarfilmen «Jenta fra Oz» ble presentert av regissør Pål Winsents og deretter vist. Barnehagens historie og situasjon i dag ble presentert av styrer Anne Britt Jølle og veileder Cecilie Hektoen Goller. Berit Ovesen, mor til Sigrid som nå er tretten år, fortalte hva barnehagetilbudet på Mølleplassen har betydd for hennes datter og for familien. Daglig leder i Oslo Røde Kors Randi Hammerstrøm rundet av dagen.

Innledning

De siste seks årene har jeg vært en del av kollegiet ved Mølleplassen. Akkurat nå er jeg i barselpermisjon, men ble invitert til markeringen og stilte optimistisk opp med babycall, bæresele, baby og notatblokk. Her møtte jeg travle, spente og forventningsfulle kollegaer i sving med å stille ut fotografier fra hverdagen i barnehagen, barnas malerier og pedagogisk materiale fra tidligere tider. Jeg ble minnet om den hektiske og innholdsrike barnehagedagen på Mølleplassen. Denne markeringen ble en mulighet til å se min egen arbeidsplass både utenifra og innenfra. Til tross for en

usedvanlig tålmodig datter måtte jeg gå litt til og fra i løpet av dagen. Sammendragene av innleggene ved markeringen er derfor basert på mine notater, hukommelse og forelesernes power point presentasjoner.

Historisk tilbakeblikk

Eva Simonsen, spesialpedagog og postdoktor ved Institutt for spesialpedagogikk, fortalte om utviklingshemmedes livsvilkår fra krigen og til i dag. Presentasjonen var bygget på hennes doktorgradsarbeid «Vitenskap og profesjonskamp. Opplæring av døve og åndssvake 1881–1963» (Unipub 2000). «Åndssvakesaken er en samfunnssak, det lærte krigen oss», begynner Simonsen. Hun forteller at internering av de «åndssvake» og «undermålere» ble sett som tiltak mot nazisme og en mulig ny krig. Etter krigen var debatten rundt «åndssvakes» levekår levende og synlig i mediabildet, der blant andre Røde Kors kjempet for deres sak.

«De farlige åndssvake»:

Segregering, internering og sterilisering

Simonsen understreker at kategorien «ånds-svakhet» i 1945 var forskjellig fra hva vi forbinder med «utviklingshemmet» i dag. Da omfattet kategorien moralske avvik, karakteravvik og sosialt avvik i form av kriminalitet. Prostitusjon, vagabondering, alkoholisme og arbeidsløshet var symptomer på «ånds-svakhet». Etter krigen ble kvinner som hadde vært sammen med tyskere beskyldt for «seksuelt forræderi» og vurdert som tilbakestående og «ånds-svake». Det samme forsøkte man å gjøre med nazister for deres nasjonale forræderi.

Perioden fra 1950 karakteriserer Simonsen som velferdsstatens barndom. Nye institusjoner ble bygget og en forståelse av utviklingshemmede som personer, ikke pasienter, vokste fram. Dette illustrerte Simonsen med sitater fra Heddy

Astrup (1950) «*De åndssvake barn kan bli velstelte, lykkelige og pene – når de får stell*» og fra Husmorbladet 1951 «*Tilbakestående barn er ofte de mest elskelige – og mange åndssvake har det best hjemme.*».

«Ufarlige psykisk utviklingshemmede»:

Begynnende normalisering og integrering

Et tidsskifte fant sted på 60-tallet. Som et resultat av demokratiseringen av samfunnet, ble det reist krav om at også utviklingshemmede skulle få del i velstandsutviklingen. Å ansvarliggjøre staten ble et viktig mål. Foreldreopprøret i Danmark (1959) der normalisering av utviklingshemmedes tilværelse og foreldreopprør i Norge (1966) med rettferd for de handikappede i fokus er konkrete uttrykk for denne holdningen. I perioden, som Simonsen kaller «Velferdsstat i vekst» bygges Mølleplassen barnehage for nervøse barn.

Det faglige fokuset endret seg fra medisin til pedagogikk, fra biologisk arv og sosial trussel til psykiske egenskaper og utviklingsmuligheter. Dette førte til at pedagoger, ikke bare medisinere og pleiere engasjerte seg i utviklingshemmedes livssituasjon. Betegnelsen psykisk utviklingshemning erstattet åndssvak eller oligofren. Behandlingsformer som pedagogiske tiltak i form av opplæring og undervisning avløste rasehygieniske tiltak som internering og sterilisering. Helsevernet for psykisk utviklingshemmede (HVPU) ble etablert, sentralinstitusjonene og spesialskolene ble bygget ut. Utbyggingen av eksterntat og daginstitusjoner var en omstridt sak.

Ole B. Munch, overlege ved Emma Hjorts Hjem uttalte i 1962 i lys av dette tidsskiftet at legene hadde trodd mindre på utvikling og læringsmuligheter enn det som viste seg mulig nå. Oppfatningen som til da hadde rådet, var at åndssvake kunne arbeide, men ikke lære. Fremskritt og utvikling var tegn på at den opprinne-

lige diagnosen var gal. Munch mente det var greit at Norge kom sent i gang med medisinsk ledet åndssvakeforsorg. Norge slapp da å gjøre feilene med segregering og sterilisering som Sverige og Danmark hadde gjort.

«Ubetydelige utviklingshemmede?»:

Verdighet og verdsetting

«Nå i 2007 lever vi kanskje i en velferdsstat på topp?» spør Simonsen. Mye har endret seg til det bedre for de utviklingshemmede de siste seksti årene. Debatten rundt deres rettigheter og livsvilkår har de siste tiårene ikke gått like hett for seg. Kanskje mener mange at kampen for utviklingshemmedes sak allerede er vunnet? Kanskje er det for mange en selvfølge at velferdsstaten tar vare på utviklingshemmedes behov på en tilfredsstillende måte? Men Simonsen hevder at: *«Målsettingen om inkludering og deltagelse i fellesskapet for utviklingshemmede er ikke oppnådd»*. Grunnleggende holdninger og menneskesyn i samfunnet er det som butter mest i mot for å nå målet, og hovedutfordringen framover blir å sette utviklingshemmedes verdighet og verdsetting på dagsorden.

«Jenta fra Oz» En dokumentarfilm ved regissør Pål Winsents

«Jenta fra Oz» er tidligere vist på SOR konferansen i mai dette året og på NRK. Winsents var inntil han fikk henvendelse fra Mølleplassen om bruk av filmen ikke klar over at det eksisterte barnehager tilrettelagt for funksjonshemmede. Han introduserte filmen sin ved å si at han hadde arbeidet med filmen langs tre spor.

Filmene er en dokumentasjon av livet til Winsents niese Christina og hennes familie, fra hun ble født og opp i ungdomsalderen. Den viser foreldrenes gryende mistanke om at noe ikke helt stemmer med Christinas utvikling, deres jakt på en diagnose og et godt tilbud for henne. Neste

Eva Simonsen fra institutt for spesialpedagogikk ved UIO foreleste om utviklingshemmedes situasjon de siste 60 årene.

FOTO: LINE SLOTNES

utfordring var å få NRK til å sende filmen, som ifølge dem ikke var verken journalistisk eller objektiv nok. Winsents undrer seg over hvor objektiv en dokumentarfilm kan og bør være? Winsents snakker varmt og engasjert om behovet for å se individene, menneskene bak diagnosene, hans tredje spor. Han argumenterer for at ulike individer trenger ulike tilbud og at det derfor er behov for et variert tilbud for mennesker med utviklingshemming. Vil du lese mer om filmen eller om debatten rundt den kan du gå inn på nettsiden: jentafromoz.no

Pause, forfriskninger

I pausen spilte tre av medlemmene i Jon Schwarts Group, mens deltakerne på markeringen spiste boller og frukt, kikket på utstillingen og småsnakket.

John Schwarts Group underholdt i pausen.

FOTO: LINE SLOTNES

Paul Winters i ivrig samtale med Karl Haakon Sævd, far til et av barna på Mølleplassen.

FOTO: LINE SLOTNES

Mølleplassen 40 år ved styrer Anne Britt Jølle

Historikk

Anne Britt Jølle starter sin redegjørelse på tidlig 60-tall da Marie Louise Simonsen, daværende leder av Ullern Røde Kors Barnehjelp, ønsket å bygge en barnehage for nervøse barn. Sammen med Røa Husmorlag ble det avtalt å bygge sammen en barnehage for vanlige barn og en for nervøse barn på Mølleplassen. Over en tredjedel av byggekostnadene ble samlet inn av Ullern Røde Kors. Mølleplassen spesialbarnehage for nervøse barn ble åpnet 2. november 1967 og skulle gi 16 barn et behandlende opplegg. Barna ble valgt ut av Oslo Helseråds avdeling for barne- og ungdomspsykiatri, som også hadde det faglige tilsynet.

Gradvis ble det synlig at barn med mer sammensatte vansker trengte plass på Mølleplassen. En av årsakene til dette var at barna Mølleplassen var tenkt for, utover 70-tallet ble forsøkt integrert i vanlige barnehagetilbud. For noen fungerte dette godt, andre søkte seg tilbake til Mølleplassen. Anne Britt siterte styrer Karin Krogvik (årsmeldingen 1972), da hun mener utsagnet fremdeles sier noe om Mølleplassens holding til integrering:

«Vi tror på integrering, men det må gjøres med forstand og vurderingsevne. Vi er overbevist om at det fortsatt og alltid vil være barn som er så dårlig rustet at de trenger en individualisert intensivbehandling i slike spesialbarnehager som Mølleplassen, før det er mulig å integrere dem med hell i større grupper. Vi tror det er lettere å integrere barn med synlige funksjonshemninger og at det samtidig tilfører de heldig stilte barn en sjanse til å trene hjelpsomhet og toleranse. Våre nervøse barn med emosjonelle – sosiale vanskeligheter viser ikke disse på samme appellerende måte som de ytre funksjonshemninger gjør. Det er umulig for jevnaldrende å forstå slike vanskeligheter og ta hensyn til dem – det er også van-

skelig for voksne. Våre nervøse barn trenger å bygge opp innenfra før de kan profitere på den naturlige kontakten med vanlige barnegrupper. Vi strever også for å få våre barn ut i verden, så snart de er sterke nok til å klare det.»

På tidlig åttital fikk barnehagen færre søknader og Mølleplassen ba i et møte med skolesjefen om en avklaring rundt barnehagens fremtid. Konklusjonen var klar: Spesialbarnehagene bør bestå – ikke alle kan dra nytte av et integrert tilbud. Mølleplassens åpningstid var fire timer om dagen, lenger fravær fra foreldrene var tidligere ikke anbefalt fra faglig hold. Fordi Røa på midten av 80-tallet til 1990 var en av prøvebydelene, kunne Mølleplassen utvide til seks timers opphold for ti barn. Da ordningen opphørte ble det innført kjøp og salg av plasser. Dette var en tøff tid økonomisk også i forhold til Mølleplassens videre eksistens. Tre andre spesialbarnehager i Oslo, Sinsen, Etterstad og Karen Åsumbs Minne, ble nedlagt i 1991 ved bydelsreformen. Mølleplassen kuttet i personalet og antall barn, samtidig som de jobbet intenst for å overbevise kommunen om at de trengtes i det totale tilbudet til utviklingshemmede.

I 1992 markerte Mølleplassen sitt 25 årsjubileum. Samme år fattet Oslo Kommune vedtak om fortsatt drift med sentralt tilskudd til driften. Mølleplassen trengte mer plass når de nå utvidet åpningstiden for å tilpasse seg foreldrenes behov og en endret barnegruppe. Barnehjelpen gjorde dette mulig og i 1995 kunne Mølleplassen innvie 100 nye kvadratmeter. Et prosjekt med en videre utbyggingsplan ble satt i gang. Ønsket var å skape et lavterskeltilbud for familier til funksjonshemmede med veiledningstjeneste og avlastning med barnevaktordning. Planlegging av bygg og innhold kom ganske langt, men ligger nå på is da kommunal garanti til drift av et slikt tilbud mangler. «Kanskje vil det tinte opp en dag?», spør Anne Britt Jølle med entusiasme i stemmen.

Anne Britt Jølle, leder på Mølleplassen, sammen med Randi Hammerstrøm.

FOTO: LINE SLOTNES

Det pedagogiske arbeidet

I mange år var målsettingen for barnehagen å behandle skjev utvikling emosjonelt og sosialt. Men i dag er målet å legge til rette for en optimal utvikling ut fra hvert enkelt barns forutsetninger. Barnehagen har kontinuerlig arbeidet med å utvikle seg faglig. De mottok veiledning fra Oslo Helsesråd de første 20 årene, så fra SSBU (Statens senter for barne- og ungdomspsykiatri) frem til 1995. Deretter hadde Mølleplassen i fem år en intern veileder, som også bidro med hjelp til andre barnehager i bydelen. Da Oslo Røde Kors sentralt overtok eierforholdet til barnehagen i 2003 gikk de inn for å opprettholde halve veilederstillingen, som kommunen ikke lenger så seg i stand til å finansiere. Av metoder barnehagen

bruker nevner Anne Britt TEACCH, Tegn til tale, Snoezeln, rideterapi og bading. Utarbeiding av individuelle læreplaner i samarbeid med foreldrene, tid til faglige diskusjoner, studiebesøk og studenter i praksis mener hun også ligger til grunn for Mølleplassens faglige nivå.

Foreldrearbeid

Mølleplassen har lang tradisjon for å legge vekt på godt foreldresamarbeid. Fra månedlige foreldremøter som nærmet seg gruppeterapi i form og funksjon, legges det nå mer vekt på foreldresamtaler individuelt. Barnehagen deltar også på samarbeidsmøter og har flere sammenkomster av mer sosial art i løpet av året. I åtte år samarbeidet Mølleplassen med avlastningskontoret om å gi tilbud om avlastning i helgene. Dette ble avvirket av praktiske årsaker. De siste åtte årene har barnehagen dratt på en ukes ferie til Casas Heddy på Lanzarote med barna, uten foreldrene. Ett av målene er å gi foreldrene en ukes avlastning. Både foreldrene, barna og personalet gir uttrykk for at dette er et positivt tiltak. Bistand fra ulike fond, legater, og Barnehjelpen i Røde Kors har gjort dette mulig.

Stabilitet

Avslutningsvis reflekterer Jølle rundt årsakene til hun får tilbakemelding på at Mølleplassen er en meget god barnehage. Hun trekker frem stabiliteten som en viktig faktor. Barnehjelpen har fra dag en vært av avgjørende betydning. De har bidratt med økonomisk støtte, har hatt tro på og støttet Mølleplassens kamp for videre eksistens. Oslo Røde Kors stiller opp i samme ånd. I løpet av disse førti årene har barnehagen hatt tre styreere, inkludert Anne Britt. Stabilitet også blant pedagogene og assistentene gjør at flere kjenner barnehagens historie og har et eierforhold til barnehagen. Hun fremhever personalet som står på for at barnehagen skal fungere som en god

arbeidsplass og holde oppe det faglige nivået. Anne Britt konkluderer med at «Ja, det sitter noe i veggene». Hun mener kampvilje, humor og interesse for å gjøre det beste for barna gjen-speiles i en ånd og atmosfære som gjør Mølleplassen til «et godt sted å være».

Mølleplassen i dag

ved faglig veileder Cecilie H. Goller

Mølleplassen har i dag sytten voksne i hele, delte og halve stillinger. Halvparten er pedagoger, halvparten er assistenter. Deler av uken har Mølleplassen fysioterapeut, kjøkkenhjelp og intern faglig veileder tilstede. Barna på Mølleplassen har behov for ekstra tilrettelegging i forhold til utvikling av kommunikasjon og språk, sosial interaksjon, lek og motorisk utvikling. De er ti

flotte barn med de samme grunnleggende behov, som uttrykkes på ulike måter. Barna har ulike initiativ, ferdigheter og personlighet som gir de voksne mange gleder og utfordringer.

Barnehagens viktigste pedagogiske hjelpemiddel er oss selv, understrekte Cecilie Goller. Når barna begynner bruker personalet tid på å kartlegge barnets kommunikasjon og utvikling. De lager individuelle læreplaner i samarbeid med foreldrene og evaluerer og justerer disse kontinuerlig. Barnehagen tror på strukturerte og forutsigbare opplegg slik at barna kan oppnå trygghet og oversikt. Samtidig skal de voksne være sensitivt tilstede og målbevisste i samspill og lek med barna. De skal se barna og la dem få mestre og bidra selv. Bilder fra hverdagen på Mølleplassen viste øyeblikk preget av konsentrasjon, fordypning, samvær, sansing, glede, lek og mestring.

Brage sanser og former, maler med rødt.

FOTO: KATJA FROST

Musikk og glede, Emilie spiller tromme, Daniella venter på tur.

FOTO: KATJA FROST

Goller ba Mølleplassens ansatte komme fram og ga dem personlige kommentarer og en rose hver. I sum karakteriserte hun gjengen på Mølleplassen som en person med et reflekterende hode, et stort, empatisk hjerte og handlingsfylte ben. Tidligere ansatte ble også takket for deres bidrag til å gjøre Mølleplassen til et godt sted å være. Cecilie H. Goller avsluttet med å gratulere Mølleplassen og ønske lykke til med nye 40 år.

Hva har Mølleplassen betydd for Sigrid og hennes familie, ved mor Berit Ovesen

Berit Ovesen spurte salen: «Hva ønsker vi for våre barn?». Hun fikk nølende svar om vennskap og glede tilbake. Ovesen har akkurat vist oss to bilder av sin datter, med teksten «Nyfødt og

normal, 3 mnd gammel hydrocephalus». For sin datter hadde hun elegant formulert målet: «Sigrid er en livsglad jente som trives og er en aktiv deltager i sitt eget liv». Ovesen gir oss en personlig og sterk presentasjon.

Hun forteller at Sigrids første barnehage-tilbud var i en vanlig barnehage, der hun ikke fikk et tilrettelagt tilbud. Hun ble sosialt isolert og da hun begynte på storavdeling var det ikke lenger et forsvarlig tilbud. Sigrid fikk plass på Mølleplassen. Der ble Sigrid integrert på en veldig god måte, hun ble ikke prøvd normalisert, sier Ovesen. Hun opplevde at Mølleplassen hadde en faglig sterk bemanning og kunne tilby et systematisk og profesjonelt pedagogisk opplegg. Sigrid ble møtt av voksne som var genuint interessert i å forstå og utvikle henne. Hun ble sett og anerkjent som den hun var og fikk passe

utfordringer og opplevde mestring. Dette gjorde Sigrid til en glad jente med god selvfølelse.

Ovesen forteller at først da de som foreldre følte seg trygge på at Sigrid hadde et godt barnehagetilbud, kunne de konsentrere seg om jobb. For dem var det en støtte å komme inn i et miljø der noen kunne «språket» og kjente deres rettigheter. Med overskriften «Vårt eneste friminutt» viser hun bilde av Sigrid i lykkelig utfoldelse på stranden på Lanzarote med Mølleplassen og bilde av resten av familien foran Eiffeltårnet i Paris. Hun forteller at for dem var fellesskapet med de andre foreldrene på Mølleplassen viktig. Ved å møte andre foreldre med funksjonshemmede barn opplevde de en «normalisering av et unormalt liv».

Ovesen mener tilbudene Sigrid har fått ved Mølleplassen og senere ved Voksenhagen og Helsepedagogisk Rudolf Steinerskolen har hjulpet henne inn i en god læringsspiral. Sigrid er i dag 13 år og nysgjerrig, trygg, opplever mestring, er fokusert og lærevillig, kommuniserende, glad, sosial og full av kjærlighet. Ovesen avslutter med å lese sitt eget dikt «Sigrids verden».

Sigrids verden

Sigrids verden er lysegrønn. Den er en deilig varm eng fylt av vakre løvetann. Den er solvarm med hvite skyer på blåblå himmel.

Sigrids verden er en elv som renner i rolige drag mot fjorden. Den har steiner i alle størrelser og fasonger. Steiner som kan lage de skjønneste lyder med vannsprut og ringer i vannet.

Sigrids verden er fylt av mennesker. Noen mennesker ser ikke Sigrid. De får være i sin verden. Noen har en utstråling som Sigrid ser. De blir tatt ømt om kinnet og får bli med inn i Sigrids verden.

I Sigrids verden er det nærvær, godhet, trillende og lett latter. En følelse av «er det så farlig da». Hvis dagen din er travel og tøff, ta deg en tur til Sigrids verden, sitt ned og la den fylle deg. Gå så ut i din hverdag og se om din verden ser annerledes ut med Sigrids verden i kropp og sinn.

Berit Ovesen, Sigrids mor

Er det plass for Mølleplassen i Oslo i årene fremover?

Da markeringen ble planlagt henvendte Mølleplassen seg til «Oslo Rådhus» med ønske om at en politiker kunne si litt om utviklingshemmedes levekår i Oslo i årene fremover. Denne viktige saken ville «Rådhuset» gjerne komme tilbake til etter lokalvalget. Dessverre hadde de det litt for travelt også etter valget, så ingen kunne stille. En lokalpolitiker fra Røa takket ja til å si noen ord på markeringen. Hun kjenner Mølleplassen og sa i samtaler med styrer i forkant av dagen at hun ikke kunne love noe, men at hun ville kjempe for Mølleplassen. Dessverre kom heller ikke lokalpolitikeren til markeringen (jeg vet ikke hvorfor, men helt sikkert med god grunn). Med litt humor i bunn får vi håpe at ord teller mer enn handling i dette tilfellet...